

Actituds, comportament polític i xarxes organitzatives dels immigrants a la ciutat de Barcelona

Autors de la recerca: Laura Morales i Eva Anduiza
(dir.), Laia Jorba, Josep San Martín i Amparo
González, 2009.

Resum executiu elaborat per Laia Jorba

1. L'objectiu d'aquest treball és analitzar el grau d'integració cívica i política de diversos col·lectius d'origen immigrant a la ciutat de Barcelona, així com estudiar els factors que ens permetin comprendre millor aquests processos d'integració.
2. El primer capítol fa un repàs a la realitat de l'immigrant a la ciutat de Barcelona. La població immigrant a la ciutat de Barcelona ha passat del 4% l'any 1996 al 20% de l'any 2006. Els col·lectius seleccionats, marroquins, equatorians, colombians, peruans i bolivians, representen al voltant d'un terç d'aquesta xifra amb una gran diversitat pel que respecte al moment d'arribada, la composició per edat i sexe, el domini de l'idioma, la formació, la religió, etc. El districte de Ciutat Vella concentra un percentatge major de població immigrada, (7% amb predomini marroquí) tot i que el seu creixement en el període estudiat ha estat inferior a d'altres zones on ha incrementat el pes del col·lectiu equatorià i andí en detriment dels marroquins que passaran d'un 11% a un 6% i està molt més concentrat a Ciutat Vella.
3. Entre 68% i 74% de les persones immigrades tenen de 25 a 64 anys, essent el col·lectiu marroquí el que concentra un major nombre de persones de més de 65 anys i un menor nivell d'estudis, i l'equatorià, el grup amb major nombre de nens i el col·lectiu amb més formació. Són els andins, tanmateix, els que tenen en major proporció estudis universitaris. La majoria dels enquestats estan casats i més de la meitat del total conviuen amb la parella en el moment de respondre l'enquesta.
4. El document guia de l'Ajuntament en matèria d'immigració és el Pla d'Acollida de Barcelona Ciutat, tot i el recent Pla d'Immigració de la Ciutat (2008-2011), document que es planteja les intervencions en matèria d'immigració com a transitòries, essent la integració el resultat final d'aquest procés. El Gabinet Tècnic d'Immigració assumeix el paper de coordinador d'aquestes actuacions. L'Ajuntament aposta també per un treball i un creixent compromís amb la participació ciutadana i associativa, tant de la població autòctona com de la immigrada.
5. El segon capítol analitza els comportaments i les actituds polítiques dels immigrants a Barcelona. El gruix més important d'individus originaris del Marroc (un 41%) porten entre 6 i 10 anys a Barcelona; igualment, un 65% del col·lectiu equatorià es caracteritza per portar entre 6 i 10 anys residint a la ciutat. Un 40% del grup procedent de Bolívia, Perú i Colòmbia duu a Barcelona entre el 2 i els 5 anys. Aquesta dada està condicionada per la recent arribada de bolivians, dels quals 8 de cada 10 porten menys de 5 anys de residència. Gairebé un terç dels originaris d'aquests països han passat entre 6 i 10 anys des de que es varen instal·lar a la ciutat mentre 1 de cada 5 fa més de 10 anys que hi viu.
6. El motiu per emigrar més esmentat és el laboral (entre el 58% dels procedents de Perú, Bolívia i Colòmbia, un 64% dels marroquins i el 69% dels equatorians); per als procedents del Marroc i de l'Equador la motivació familiar és el segon motiu principal d'emigració i

per a la resta la segona raó són els estudis. Les dades assenyalen que majoritàriament les persones enquestades ja tenien coneguts residint a Espanya abans de realitzar el seu viatge, principalment família. Observem una clara voluntat per reafirmar-se en la decisió presa d'emigrar del seu país (76% dels procedents del Marroc i el 85% dels originaris dels països andins).

7. La majoria d'immigrants tenen un permís temporal per 5 anys o menys (58% del grup d'Equador i al voltant del 45% dels altres dos col·lectius). La segona situació més freqüent és la d'estar en possessió d'un permís permanent, superior als 5 anys. Un 36% del grup del Marroc es troba en aquesta situació, seguit del 24% dels equatorians i del 19% dels andins. Un 11% del grup dels andins mai han tingut permís i tampoc l'han tingut un 6% dels procedents del Marroc i un 4% en els cas dels originaris de l'Equador. El percentatge dels membres dels països del continent americà amb nacionalitat espanyola duplica la xifra del col·lectiu marroquí (20% i 10% respectivament).
8. En els col·lectius d'autòctons, equatorians i andins la religió catòlica és majoritària (entre el 72% dels catalans i el 79% dels equatorians) també amb certes peculiaritats. El percentatge d'enquestats que es declaren ateus, agnòstics o que no pertany a cap religió és força superior en el col·lectiu autòcton (25%) en comparació amb el grup d'Equador i el dels països andins (6% i 11% respectivament) mentre que el percentatge de protestants és clarament superior en els col·lectius procedents del continent Americà (13% en el cas de l'Equador i 10% en l'altre grup) vers el reduït 2% del grup d'autòctons. El col·lectiu procedent del Marroc és visiblement més homogeni (94% es declara musulmà).
9. El col·lectiu equatorià mostra una major facilitat per integrar-se gràcies al domini del castellà. Al contrari, el col·lectiu de marroquins té com a llengua mare l'àrab (90%) i a vegades el bereber (20%) amb un reduït 2% que també hi pot afegir el castellà. Només un 17% afirmen dominar aquesta llengua com la materna i un 31 % afirma parlar-lo "més o menys bé". Ambdós grups llatinoamericans presenten un alt nivell d'activitat laboral (85%) en contrast amb aquells que procedeixen de Marroc (66%).
10. El nivell d'interès per la política varia en funció de l'àmbit de què parlem. El col·lectiu marroquí és el més interessat per la política local (50%) i estatal (56%), superant fins i tot al grup d'autòctons. L'àmbit autonòmic és el més interessant per als autòctons (un 47%), i el menys interessant per als immigrants (35%). La política del país d'origen desperta l'interès de més de la meitat d'equatorians i andins i de gran part dels marroquins (un 40%). El fet de tenir estudis secundaris i universitaris, els anys de residència, una major implicació en el teixit associatiu, una major relació amb associacions amb membres d'origen immigrant i un major nivell de confiança interpersonal augmenta aquesta probabilitat) expliquen un major interès per la política.

11. Ideològicament, entre els immigrants que es poden situar en l'eix esquerra-dreta (només el 83% dels andins, el 77% dels equatorians i el 57% dels marroquins) la posició mitjana és la del centre-esquerra, exceptuant la del col·lectiu de l'Equador, al centre de l'escala ideològica. La població autòctona se situa més clarament a l'esquerra que la resta de col·lectius.
12. A nivell general, destaca la positiva valoració que tenen els col·lectius d'immigrants de les institucions de Barcelona, Catalunya i Espanya, ja que en pràcticament totes les dades mostren que el seu nivell de confiança és superior en comparació amb els propis autòctons. De forma especial, cal destacar la major confiança de la població d'origen marroquí la qual, exceptuant la policia i el plenari municipal, mostra de forma gairebé sistemàtica un grau de confiança en totes les institucions més elevat que els autòctons i, de forma freqüent també és superior als dos col·lectius procedents del continent americà.
13. Pel que fa a les activitats polítiques, la participació en manifestacions, la col·laboració amb algun partit polític i el fet de col·laborar amb una plataforma d'acció ciutadana destaquen amb un percentatge baix entre els col·lectius d'immigrants estudiats. La participació en les campanyes de recollida de signatures és l'activitat política amb una major extensió en tots els grups (18% dels autòctons, 16% dels originaris d'Amèrica llatina i un 12% dels marroquins). El fet de pertànyer a algun dels col·lectius d'origen estranger i tenir estudis secundaris o superiors augmenta la probabilitat de realitzar alguna acció en la dimensió de contacte en comparació amb el grup d'autòctons, mentre que els anys d'estada al país tenen una incidència negativa. Per altra banda, el col·lectiu autòcton presenta una major tendència a participar en manifestacions autoritzades (15%) en comparació amb les dades de la resta de grups (42% dels andins, 36% dels equatorians i encara en menor mesura els marroquins). S'aprecia una intenció de vot força elevada en cadascun dels grups tant a les eleccions locals com a les autonòmiques (amb nivells pràcticament idèntics de participació en les eleccions en aquests dos àmbits de poder) i sense detectar-se gaire diferències entre col·lectius. Els individus que estan implicats en associacions i tenir estudis més elevats tenen una major probabilitat de participar en qualsevol tipus d'activitat política.
14. Si parlem de nivells d'associacionisme, cal esmentar el major percentatge d'autòctons que formen part d'algun club esportiu o d'una associació d'activitats a l'aire lliure així com en associacions d'ajuda humanitària, de caritat o ajuda social (diferència especialment gran respecte al grup del Marroc). En sentit contrari, les associacions amb finalitats culturals, de conservació de les tradicions, d'aficions o de hobbies semblen interessar més als marroquins que als integrants dels altres grups. Els originaris procedents del continent americà tendeixen a formar part en major mesura en associacions del mateix origen nacional o ètnic participen més en a associacions de tipus religiós. A nivell general s'aprecia com el conjunt dels entrevistats d'origen estranger mantenen una relació amb el

teixit associatiu menys intensa que la de la població autòctona. En termes generals, el 55% dels autòctons estan involucrats o són membres d'alguna associació, mentre aquest percentatge és redueix entre el 37-40% en els grups d'origen estranger.

15. Les dades sobre el nivell de confiança interpersonal ens mostren l'existència d'un nivell de confiança relatiu, amb les mitjanes al voltant del punt central de l'escala, amb l'excepció de la població equatoriana amb un nivell de confiança significativament inferior. Pel que respecta a les dades sobre la confiança en les persones del mateix origen nacional trobem nivells inferiors als graus de confiança interpersonal generals.
16. Hi ha força consens entre els diferents grups d'immigrants a l'hora d'afirmar que els estrangers que resideixen al conjunt d'Espanya no tenen excessives dificultats a l'hora d'accedir als serveis públics de Sanitat i de que les tradicions religioses i culturals de la població immigrada són prou respectades. La diferència més gran s'aprecia quan es pregunta si es considera que el govern espanyol hauria d'implementar polítiques més dràstiques per a impedir l'entrada d'immigrants irregulars amb un grau d'acord notablement elevat en el col·lectiu autòcton (la mitjana és de 6,9 en l'escala 0-10). Els col·lectius d'immigrants consideren que per al conjunt de la població immigrada és difícil aconseguir un permís de treball o de residència.
17. Els grups d'immigrants s'identifiquen majoritàriament amb la gent del mateix sexe, edat i origen nacional, i amb la gent amb la qual comparteixen creences religioses en el cas dels marroquins, però tenen menor grau d'identificació amb els catalans. Cal esmentar també l'alt grau d'identificació de tots els col·lectius amb la ciutat de Barcelona. El majoria dels immigrants s'han sentit discriminats alguna vegada, principalment per nacionalitat (40% dels marroquins, 35% dels andins), però també pel color o la raça i la religió (aquest darrer motiu sobretot present en el col·lectiu del Marroc. Els originaris de Perú, Bolívia i Colòmbia són els que presenten un percentatge més elevat de tolerància cap als espanyols (94%), seguit pels marroquins (89%) i els d'equatorians (86%).
18. En la darrera part de l'estudi es presenta una anàlisi descriptiva del teixit associatiu immigrant a Barcelona. La majoria d'aquestes es van fundar entre l'any 2003 i el 2006, però només les associacions llatinoamericanes mostren un índex creixent de fundacions en els darrers anys en comparació amb un cert declivi de la resta de col·lectius. Més del 60% de les associacions procedeixen d'Amèrica Llatina, les més nombroses (amb una població del 54,4% de tots els immigrants). Essent els equatorians el col·lectiu més nombrós a la ciutat són en canvi les associacions peruanes i les argentines les que tenen una major presència. Contràriament, per als estrangers de l'Europa occidental, veiem una clara infrarepresentació associativa, amb un 15% de les associacions i un 18% del total de la població estrangera. Sorpren veure com la comunitat filipina, tenint una presència

força minsa a la ciutat, té una capacitat organitzativa altíssima, articulada al voltant d'esglésies i serveis de caritat.

19. Malgrat tot, no es pot assumir que les mateixes associacions s'identifiquen en aquests termes "geogràfics". Es pot apreciar com el 39% de les entitats diuen representar al col·lectiu d'un país en concret, o una identitat específica (15%). És significatiu també el 28% de les entitats que diuen no representar a cap col·lectiu en particular. En aquest sentit predominen les associacions que es defineixen a sí mateixes com "d'immigrants" (22%), seguides per les que es consideren entitats "culturals" (20%), i les organitzacions "d'ajuda humanitària o de drets humans" (11%).
20. Es pot dir que la majoria d'associacions tenen una mida mitjana amb una trentena de socis. La majoria no tenen personal remunerat i només un 25% tenen alguns voluntaris que facin feina a l'entitat. En general hi trobem una proporció semblant d'homes i dones. Amb certes precaucions podem afirmar la menor proporció de dones en les associacions africanes i la major proporció en les que tenen membres de diferents orígens. La majoria dels socis comparteixen la nacionalitat d'origen, tot i així, hi ha més de la meitat de les associacions d'immigrants que també tenen com a socis un col·lectiu minoritari d'espanyols. Només el 27% del centenar d'associacions entrevistades usa de forma regular una llengua diferent a les del país.
21. Una associació mitjana té una capacitat mitjana de convocatòria d'entre 300 i 400 persones. Un 30% de les entitats usa espais cedits per entitats públiques majoritàriament compartides amb altres associacions. Un gruix molt important, no obstant, es troba en situació precària, sense lloc de reunió estable i amb pocs recursos materials i econòmics
22. La variació de diners entre les que no tenen pressupost i les que en tenen és amplíssima: la meitat de les associacions ha d'actuar amb 3.000€/any o menys, i n'hi ha un 14% que no tenen pressupost. La meitat d'aquest pressupost sol procedir d'activitats de recollida de fons o donacions personals mentre un 14% són les quotes dels socis (una proporció important no té quota de soci).
23. Així, les activitats que organitzen les associacions són majoritàriament d'abast local i estan orientades a temàtiques que afecten al seu col·lectiu (16%), a àrees relacionades amb la immigració en general (16%) i a temes culturals i d'oci (15%). S'observa, per tant, que les associacions se centren sobretot en promoure una integració amb l'entorn i en satisfer les necessitats de socialització i d'altres necessitats bàsiques dels seus socis.
24. Pel que fa a les activitats polítiques, es comprova com les associacions llatinoamericanes realitzen activitats fonamentalment de lobby i activitats relacionades amb la premsa,

però són molt minoritàries les activitats de mobilització; mentre que les entitats d'origen Africà són molt més actives en totes les categories. Una part rellevant de les associacions diu haver participat en alguna activitat de protesta o manifestacions (58%): sobretot contra l'agressió o discriminació racial, la immigració i els drets de ciutadania. Només un 14% de les entitats entrevistades, han organitzat o col·laborat en algun acte per incentivar la participació electoral. La gran majoria de casos les entitats no han estat convidades a formar part de cap mecanisme de participació. La participació s'ha donat sobretot a nivell municipal en espais formals (un 25% de les associacions en un mecanisme estable i una proporció major en un mecanisme puntual). Es pot dir que totes aquelles que són convidades accepten la invitació, sobretot en les escales locals i autonòmiques i, en menor mesura, en l'estatal.

25. La majoria de les associacions entrevistades forma part d'una federació o confederació d'associacions a nivell autonòmic (61%), principalment FEDELATINA o FASAMCAT, donat que moltes de les associacions entrevistades són d'aquesta regió. Les relaciona amb les associacions autonòmiques es donen sobretot amb CCOO, UGT, Sos Racisme i Càrites. En conjunt Barcelona té una xarxa associativa densa i dinàmica, amb pocs nuclis aïllats, fins i tot d'associacions immigrades.
26. No hem trobat, pràcticament en cap de les dimensions analitzades, situacions de greu exclusió cívica o política de la població d'origen immigrant. Els nivells moderadament inferiors de participació política d'aquests col·lectius es deuen, fonamentalment, a diferències en la seva composició demogràfica -majoritàriament en el nivell d'estudis- i els seus recursos socials -el seu capital social. Per altra banda, alguns col·lectius d'immigrants mostren majors nivells d'interès per la política local i major confiança en les institucions municipals. Igualment, encara que és cert que les associacions d'immigrants mostren una precarietat de recursos que s'hauria de contribuir a pal·liar des de les autoritats públiques, és molt positiu que el teixit associatiu immigrant a la ciutat de Barcelona estigui ben interconnectat amb el teixit organitzatiu autòcton i entre les pròpies associacions d'immigrants, amb pocs casos d'aïllament preocupant. Per finalitzar, i en relació a aquesta última qüestió, sí cal destacar la poques oportunitats que les associacions d'immigrants -llevat d'unes poques de major grandària- disposen per tenir veu en els processos de presa de decisions. En aquest sentit, les autoritats municipals poden facilitar la major integració cívico-política dels immigrants augmentant els espais en els quals, tant de forma individual com a través de les seves associacions, aquests puguin contribuir a conformar l'espai públic barceloní